

Spis treści

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI FBE W 2011 R. ORAZ O PROJEKTACH WDRAŻANYCH W ROKU 2012.....	2
WYMOGI PRAWNE - TURYSTYKA W OBSZARACH WIEJSKICH	6
WYMAGANIA DOTYCZĄCE WARUNKÓW NA KWATERACH AGROTURYSTYCZNYCH.....	7
TRADYCYJNE OGRÓDKI WIEJSKIE	9
TRADYCYJNY DRZEWOSTAN W WIELKOPOLSKICH SADACH, WALORY PRZYRODNICZE WSI, RÓŻNORODNOŚĆ FAUNY I FLORY	11
ZRÓWNOWAŻONE ROLNICTWO, NIESKAŻONA ŻYWNOŚĆ I SERWOWANIE JEJ W GOSPODARSTWACH AGROTURYSTYCZNYCH.....	12
TEZY DO SZKOLENIA W ZAKRESIE ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU POD KĄTEM ZACHOWANIA WIEJSKIEGO CHARAKTERU OBIEKTU	15
RIO+20 UNIA EUROPEJSKA MIERZY WYSOKO	16
TWOJE WYBORY ZMIENIAJĄ ŚWIAT.....	18
ZWIĘKSZANIE ZASIĘGU EUROPEJSKIEGO PRAWODAWSTWA W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA	20
TOROWANIE DROGI KU EFEKTYWNEMU WYKORZYSTANIU ZASOBÓW	22
LĘPSZE WDRAŻANIE PRAWODAWSTWA W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA	24

Okładka: Ekodywan
foto. Anna Kubiak

RADA PROGRAMOWA REGIONALNEGO CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W POZNANIU:

MAREK BEER, ARKADIUSZ BŁOCHOWIAK, ROMUALD GRABIAK, JERZY GŁADYSIAK, RYSZARD GOŁDYN, EWA HOFFMANN, PIOTR KOWALCZAK, ZBIGNIEW KRYSIŃSKI, ANDRZEJ MALATYŃSKI, ANDRZEJ MIZGAJSKI, KRYSZYNA POŚLEDNIA, JOLANTA RATAJCZAK, GRAŻYNA SMOLIBOWSKA-HRUSZKA.

Rada programowa RCEE w Poznaniu współpracuje z Redakcją Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego przez udział w redagowaniu i wydawaniu Biuletynu. (Regulamin RP RCEE w Poznaniu § 6 pkt 1)

WIELKOPOLSKI BIULETYN EKOLOGICZNY
UKAZUJE SIĘ DZIĘKI POMOCY FINANSOWEJ
WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

Wydawca: Fundacja Biblioteka Ekologiczna – Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej. 61-715 Poznań, ul. Kościuszki 79, tel.: 61 852 41 39, 61 852 13 25, fax: 61 852 82 76 e-mail fbercee@gmail.com <http://free.ngo.pl/rceebepz/> Redaguje Zespół. Skład i druk: proDRUK Poznań ul. Błażeja 3, tel. (0-61) 8229-046. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów. Przedruk materiałów lub ich części tylko za zgodą redakcji Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego. Nakład wydrukowano na papierze ekologicznym. Nakład. 1000 szt.

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI FBE W 2011 r. ORAZ O PROJEKTACH WDRAŻANYCH W ROKU 2012

Działalność FBE w ostatnim okresie (2011 rok) skupiała się w ramach projektów, na które uzyskała dotacje z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, z Urzędu Miasta (Wydziału Ochrony Środowiska) i z Urzędu Marszałkowskiego.

Prowadzenie biblioteki. Biblioteka zgromadziła ponad 14 tys. woluminów książek i czasopism. Dzięki modernizacji Biblioteki jej katalog został udostępniony w wersji elektronicznej na stronie internetowej Fundacji. Biblioteka ma największy w kraju zbiór literatury z zakresu ochrony środowiska, toteż cieszy się ona dużym zainteresowaniem ogółu społeczeństwa, zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej i akademickiej.

Pozaszkolne zajęcia multimedialne, połączone z wystawami tematycznymi z zakresu ochrony przyrody i środowiska. Program jest realizowany nieprzerwanie od listopada 1992 roku. Wystawy o różnorodnej tematyce związanej z przyrodą i ochroną środowiska zwiedza, jak i bierze udział w zajęciach edukacyjnych, wiele grup uczniowskich ze szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich z Poznania i wielu innych miejscowości. W 2012 r. odbyło się 8 wystaw: „Ogród botaniczny w Poznaniu – nasze początki”, „Afryka w pigułce = Kamerun”, „W królestwie eukaliptusów i akacji: fascynujący świat roślin Australii”, „Nigdy więcej Czarnobyla”, „Powódź w zlewni Warty”, „Natura Bornholmu”, „Peru i Boliwia – mozaika światów”, „Jeziora lobeliowe – znane czy nieznanie”. W końcu grudnia rozpoczęła się też kolejna wystawa „Uganda – zaginiony świat Ruwenzori”, która eksponowana była jeszcze w styczniu 2012 r.

Uczniowie na jednym z wystaw z zainteresowaniem słuchają prelekcji

Zaopatrzenie szkół z terenu województwa wielkopolskiego w miesięczniki Aura, Przyroda Polska i Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli prowadzących lekcje i zajęcia w zakresie ochrony środowiska. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny wydawany jest nieprzerwanie od 1998 r. i kolportowany

bezpłatnie do szkół i urzędów na terenie całej Wielkopolski w nakładzie 1000 egzemplarzy. Wersja elektroniczna dostępna jest też w internecie na stronie Fundacji. Do 2011 roku wydawanych było 6 numerów rocznie, w 2012 ukażą się tylko następne 4 (ograniczone fundusze). Zaopatrzenie szkół w miesięczniki Aura i Przyroda Polska obejmuje wszystkie szkoły ponadpodstawowe z terenu całego województwa wielkopolskiego.

Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska. Ważny projekt edukacyjny nastawiony na dzieci i młodzież szkolną. Obejmował zajęcia warsztatowe w siedzibie Fundacji w ramach „przyrodniczego laboratorium interaktywnego” oraz zajęcia terenowe w miejscach interesujących z przyrodniczego punktu widzenia. Dzieci czynnie poszerzały swą wiedzę przyrodniczą oraz zapoznawały się z metodami aktywnego, samodzielnego rozwijania swych zainteresowań przyrodniczych.

Jak obronić się przed powodzią. Były to warsztaty, zajęcia terenowe oraz konkurs fotograficzny dla uczniów szkół z terenu Poznania, a także szkolenia metodyczne dla nauczycieli. Zajęcia warsztatowe prowadzone były w formie interaktywnych zabaw, poprzedzonych prezentacją multimedialną, zawierających rozwiązywanie grupowych zadań oraz quizy, sprawdzające wiadomości. Zajęcia terenowe polegały na rozwiązywaniu zagadek topograficznych podczas tropienia śladów powodzi na terenie Poznania.

Energia w służbie człowieka i środowiska. Projekt ten obejmował zajęcia z młodzieżą szkolną na temat energii ze źródeł odnawialnych oraz zmian klimatu. W trakcie zajęć dzieci zapoznawały się z przykładami odnawialnych źródeł energii oraz sposobami zmniejszenia zużycia energii, w tym w swoim najbliższym otoczeniu.

Szkolenie z zakresu energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Województwie Wielkopolskim. Przeprowadzono szkolenia dla pracowników służb doradztwa rolniczego z terenu Wielkopolski, którzy będą przekazywać zdobytą wiedzę w trakcie swej działalności zawodowej w terenie.

Cykl imprez pod hasłem **ZIELONO MI** organizowany jest od kilku lat w hali sportowej Arena w Poznaniu we współpracy z firmą Wagart. Są to masowe imprezy kulturalne, połączone z ciekawymi formami przekazywania informacji związanych z ochroną środowiska (wideoklipy, skecze, konkursy). Każdego roku bierze udział w takiej imprezie ok. 5 tysięcy uczestników z dużych zakładów pracy z całej Wielkopolski. W 2011 roku impreza ta odbyła 6 marca.

Fundacja Biblioteka Ekologiczna poszukuje sponsorów swej działalności edukacyjnej, aby móc kontynuować projekty wcześniej realizowane, które cieszą się dużym zainteresowaniem, a także podejmować nowe, obejmujące szeroko pojętą tematykę ochrony przyrody i środowiska. W roku 2012 Fundacja złożyła ponad 20 projektów dotyczących edukacji ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych a także

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI FBE W 2011 r. ORAZ O PROJEKTACH WDRAŻANYCH W ROKU 2012

praktycznych zadań ochrony przyrody (gatunków i siedlisk przyrodniczych) (Tabela 1).

Fundacja otrzymała dotacje na realizację połowy zadań o które się ubiegała. W dalszym ciągu kontynuowane są wieloletnie przedsięwzięcia nt. „Zaopatrzenie szkół z terenu województwa wielkopolskiego w miesięczniki – Aura, Przyroda Polska, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli, prowadzących lekcje i zajęcia z zakresu ochrony środowiska”, również zajęcia bardzo przyjazne dla dzieci i młodzieży w ramach zadania „Pozaszkolne zajęcia multimedialne połączone z wystawami tematycznymi z ochrony przyrody i środowiska” oraz „Wydawanie czasopisma pt. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny”. Będziemy starać się o dalsze

wsparcie finansowe z WFOŚiGW na kontynuowanie tych niezmiernie potrzebnych projektów.

Fundacja w 2012 roku, dzięki otrzymanym dotacjom z WFOŚiGW oraz Urzędu Miasta Poznania i Urzędu Marszałkowskiego, realizuje projekty, które cieszą się dużym zainteresowaniem młodego i starszego społeczeństwa Wielkopolski. Np. projekt pn. „Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym” (zaprezentowany w osobnym artykule) i pn. „Przeprowadzenie szkolenia i warsztatów w dwóch subregionach w zakresie podnoszenia jakości usług w obiektach turystyki wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zachowania dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej”. Drugi z wymienionych projektów, sfinansowany przez Urząd Marszałkowski w Poznaniu, został

Tabela 1. Projekty złożone (pogrubiono projekty, które weszły do realizacji) przez Fundację Biblioteka Ekologiczna do różnych jednostek administracyjnych o ich dofinansowanie w roku 2012

L.p.	Nazwa projektu	Źródła finansowania
1	Zaopatrzenie szkół z terenu województwa wielkopolskiego w miesięczniki – Aura, Przyroda Polska, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli, prowadzących lekcje i zajęcia z zakresu ochrony środowiska	WFOŚiGW w Poznaniu
2	Pozaszkolne zajęcia multimedialne połączone z wystawami tematycznymi z ochrony przyrody i środowiska	WFOŚiGW w Poznaniu
3	Przyroda Wielkopolski w obiektywie dzieci i młodzieży	Urząd Marszałkowski Woj. Wielkopolskiego Departament Kultury
4	Nowe formy aktywności Biblioteki Ekologicznej	Urząd Miasta Poznania – WOŚ
5	Nowe formy aktywności Biblioteki Ekologicznej	Urząd Marszałkowski Woj. Wielkopolskiego Departament Kultury
6	Nowe formy aktywności Biblioteki Ekologicznej	WFOŚiGW – Poznań
7	Przeprowadzenie szkolenia i warsztatów w dwóch subregionach w zakresie podnoszenia jakości usług w obiektach turystyki wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zachowania dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
8	Wydawanie czasopisma pt. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny	Urząd Miasta Poznania – Wydział Ochrony Środowiska
9	Wydawanie czasopisma pt. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny	Urząd Marszałkowski Woj. Wielkopolskiego Departament Kultury
10	Wydawanie czasopisma pt. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny	WFOŚiGW w Poznaniu
11	Ochrona i rekultywacja siedlisk jezior lobeliowych i eutroficznych	PO Infrastruktura i Środowisko, Działanie 5.1. „Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych ...” Warszawa
12	Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska	WFOŚiGW w Poznaniu
13	Szkolenie z etyki i ochrony środowiska dla urzędników służb mundurowych	WFOŚiGW w Poznaniu
14	Przyrodnicze skarby Doliny Cybiny	Niebieskie Granty Volkswagen – Poznań
15 a	Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym	WFOŚiGW – Poznań
15 b	Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym	WFOŚiGW – Toruń
15 c	Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym	WFOŚiGW – Wrocław
16	Jak rozwiązać problemy gospodarki odpadami	WFOŚiGW – Poznań
17	Konkurs fotograficzny z zakresu ochrony przyrody i środowiska Wielkopolski	WFOŚiGW – Poznań
18	Konkurs fotograficzny dla młodzieży szkolnej z zakresu lokalnych problemów ochrony przyrody i środowiska	Urząd Miasta Poznania – Wydział Ochrony Środowiska
19	Przyroda Wielkopolski w obiektywie dzieci i młodzieży	Urząd Marszałkowski Woj. Wielkopolskiego - Departament Kultury
20	Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska	Urząd Miasta Poznania – Wydział Ochrony Środowiska
21	Poznajemy obszary chronione Natura 2000 Poznania i okolic	Urząd Miasta Poznania – Wydział Ochrony Środowiska
22	Przeprowadzenie szkolenia i warsztatów podnoszących jakość usług turystycznych z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego i historycznego wsi w obszarze Krainy turystycznej Puszcza Notecka	Stowarzyszenie „Puszcza Notecka”, Międzychód
23	Na ratunek małżom	Urząd Miasta Poznania – Wydział Ochrony Środowiska

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI FBE W 2011 r. ORAZ O PROJEKTACH WDRAŻANYCH W ROKU 2012

zrealizowany w III kwartale 2012 roku. W zakresie tego zadania pracownicy Uniwersytetu Przyrodniczego i Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, przyrodnik (właściciel gospodarstwa ekologicznego) oraz animatorzy z Ośrodka Kultury Regionalnej w Mniszkach, przeprowadzili szkolenie pracowników administracji samorządowej zajmujących się agroturystyką na szczeblu powiatowym i gminnym oraz doradców rolniczych i osób prowadzących turystykę wiejską w subregionach, obejmujących dwanaście powiatów. Był to region południowy z lokalizacją szkolenia w Gołuchowie dla powiatów: Kalisz, Kępno, Ostrzeszów, Ostrów, Pleszew i Jarocin oraz subregion wschodni z lokalizacją szkolenia w Łądzie, obejmujący powiaty: Turek, Koło, Konin, Słupca, Września i Środa. Szkolenia połączone były z warsztatami, obejmującymi niezbędne umiejętności i wiedzę w zakresie problematyki związanej z prowadzeniem działalności agroturystycznej w obszarach wiejskich.

Prowadzenie warsztatów przez pracowników Ośrodka Kultury Regionalnej w Mniszkach

Na szkoleniu prof. dr hab. K. Kasprzak zaprezentował „Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki wiejskiej” (walory przyrodnicze terenów chronionych, zewnętrzne źródła finansowania działalności agroturystycznej, specjalizacja w agroturystyce, regionalne produkty agroturystyczne, skuteczność narzędzi marketingowych stosowanych w agroturystyce, różne formy terapii związanych ze zwierzętami). Dr inż. Anna Dudzińska przedstawiła „Architekturę wnętrza i krajobrazu, pod kątem zachowania wiejskiego charakteru obiektu”. Omówiła historyczne ślady osadnictwa na terenach wiejskich oraz możliwość ich wykorzystania do promocji turystycznej danego regionu, wyróżniki krajobrazu, jako podstawowy element kształtujący tożsamość kulturową wsi i możliwości ich wykorzystania oraz adaptacji do promocji turystycznej wsi: układy przestrzenne wsi, zespoły dworsko-folwarczne, zagrody wiejskie, elementy sacrum, zieleń wiejska. Mgr inż. Marzena Jeleniewska opowiedziała o „Elementach małej architektury i ich adaptacji w celu wzbogacenia atrakcyjności

miejsca” (formy i rodzaje elementów małej architektury w krajobrazie wiejskim, materiał – kamień, drewno, woda, jako element wzbogacający, stylizujący wnętrza wiejskie, przykłady adaptacji i promocji regionów wiejskich). Jak przedstawiają się „Gospodarstwa ekologiczne, rodzime odmiany drzew i krzewów owocowych” – produkty gospodarstw ekologicznych, podnoszące atrakcyjność gospodarstw agroturystycznych, zalety rodzimych odmian drzew i krzewów owocowych, odbudowa śródpolnych alei drzew owocowych, omówił dr Ferdynand Szafrąński. O regionalnych produktach i domowym przetwórstwie żywności mówiła mgr inż. Barbara Paryś. Dziedzictwo kulturowe wielkopolskiej wsi, jak regionalne artykuły pochodzące z produkcji rolniczej, przetwórstwo artykułów spożywczych, tkactwo, garncarstwo, wikliniarstwo, itp. w praktyczny sposób na warsztatach przedstawił Jarosław Kaczmarek wraz z zespołem z Ośrodka Kultury Regionalnej w Mniszkach. Uczestnicy szkolenia i warsztatów otrzymali certyfikaty.

Projekty dotowane przez WFOŚiGW oraz Urząd Miasta – Wydział Ochrony Środowiska pn. „Konkurs fotograficzny z zakresu ochrony przyrody i środowiska Wielkopolski” jak i „Konkurs fotograficzny dla młodzieży szkolnej z zakresu lokalnych problemów ochrony przyrody i środowiska” kierowane są do dzieci i młodzieży szkolnej (różnych poziomów) z terenu miasta Poznania oraz województwa wielkopolskiego. Tematyka konkursu związana jest z aktywnym poznawaniem otaczającej przyrody i środowiska przez młodzież szkolną, zwróceniem uwagi na piękno przyrody dzikiej i przekształconej przez człowieka, a także zastanowieniem się nad potrzebą ochrony i racjonalnego wykorzystania krajobrazu kulturowego. Ukazanie najcenniejszych miejsc przyrody miasta Poznania i województwa wielkopolskiego, a zarazem pokazanie jej zagrożeń, przez umiejętne jej sfotografowanie i dowolną interpretację znalazło duże zainteresowanie w szkołach Poznania jak i województwa wielkopolskiego. W konkursie z uwagi na niewielką dotację, mimo bardzo dużej liczby zgłoszeń, weźmie udział tylko 20 szkół (w tym 10 z miasta Poznania i 10 z województwa wielkopolskiego). Konkurs fotograficzny będzie 3-stopniowy. W szkołach zostanie rozstrzygnięty I stopień (klasowy) i II (ogólnoszkolny). Trzeci stopień będzie miał swój finał w Fundacji Biblioteka Ekologiczna. Najlepsze prace wykorzystane zostaną do przygotowania wystawy fotograficznej, której wernisaż nastąpi w dniu uroczystego rozdania nagród. Nagrodami głównymi będą rower, aparat fotograficzny i śpiwór. W przypadku konkursów klasowych i szkolnych nauczyciele wręczą zwycięzcom nagrody książkowe, zakupione w ramach projektu. Końcowym odbiorcą będzie ogół społeczeństwa, gdyż wystawa zdjęć po ekspozycji w Fundacji, trafi do zainteresowanych szkół i innych placówek kulturalnych, a najlepsze prace zostaną opublikowane w internecie (na stronie Fundacji) oraz w wydawanym przez Fundację Wielkopolskim Biuletynie Ekologicznym. Pozwoli to przybliżyć problematykę ochrony przyrody i środowiska zarówno rodzicom przez wspólne wyprawy w teren jak i naj-

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI FBE W 2011 r. ORAZ O PROJEKTACH WDRAŻANYCH W ROKU 2012

bliższemu otoczeniu przez popularyzację zdjęć. Ze względu na duży odzew ze strony szkół Fundacja nasza ma zamiar zorganizować podobny konkurs dla większej liczby szkół z terenu Wielkopolski, o ile otrzyma na ten cel dotację.

„Na ratunek małżom” to projekt dotowany przez Urząd Miasta Poznania. Fundacja zaprasza młodzież szkolną z terenu Poznania do akcji przenoszenia małży ze spuszczonego Zbiornika Maltańskiego do zbiorników położonych kaskadowo na rzece Cybinie powyżej Mały oraz Rusalki i Jeziora Strzeszyńskiego. W ramach planowanej rekultywacji Zbiornika Maltańskiego będzie spuszczone woda w listopadzie 2012 roku. Jezioro to w dużym stopniu zostało zasiedlone przez małże – szczeżują pospolitą (*Anodonta anatina*). Małże wyginęłyby po spuszczeniu wody, toteż dzięki zaangażowaniu Wydziału Ochrony Środowiska UM w Poznaniu, a zwłaszcza wicedyrektora Piotra Szczepanowskiego zaplanowano akcję zapewnienia małżom warunków niezbędnych do życia.

Szczeżuja pospolita (*Anodonta anatina*)

Fundacja rozpoczęła już od 1 października 2012 roku nawiązywanie kontaktów z nauczycielami ze szkół, które będą chciały wziąć udział w akcji ratowania małży ze Zbiornika Maltańskiego. Przewiduje się udział uczniów z co najmniej 10 klas z terenu miasta Poznania przez 10 kolejnych dni spuszczenia wody ze zbiornika. Zebrane małże będą przetransportowane przez Poznańskie Ośrodki Sportu i Rekreacji do wytypowanych zbiorników, w których firma AERATOR rozmieści je w miejscach najbardziej odpowiednich do życia. Wśród uczestników, każdego dnia zbierania małży, dla najlepiej zbierających dzieci przyznane zostaną nagrody książkowe, a dla wszystkich ciepły posiłek. Ponadto na zakończenie udanych zbiorów wszyscy uczestnicy otrzymają certyfikaty za pomoc w ratowaniu zwierząt. Fundacja podjęła się tego zadania także dlatego, że znajomość problemów związanych z potrzebą ochrony i rekultywacji środowiska często jest bardzo mała wśród dzieci i młodzieży. Ich uczestniczenie i pomoc w tak poważnym zadaniu, jakim jest ochrona zwierząt, a przy tym ochrona dziedzictwa przyrodniczego, będzie z pewnością rozbudzało pasję poznawania przyrody a przy

tym potrzebę jej ochrony i jednocześnie racjonalnego jej zagospodarowywania i kształtowania. Włączenie w organizację zadania także nauczycieli szkolnych, pozwoli ukierunkować i stymulować uczniów do poszukiwań i znajdowania ważnych tematów z zakresu degradacji i rekultywacji środowiska. Poznawcza i umiejętna praca w zespole pozwoli im wnikliwiej spojrzeć na środowisko życia zwierząt oraz poznać praktyczny wymiar przedsięwzięcia, np. wpływ małży na proces samooczyszczania się wód.

Fundacja od sierpnia 2012 realizuje 2 projekty edukacyjne, na które otrzymała również dotację z Urzędu Miasta Poznania. Jest to kontynuacja ubiegłorocznego zadania pn. „Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska” oraz realizacja nowego – „Poznajemy obszary chronione Natura 2000 Poznania i okolic”. Skupiają one dzieci i młodzież szkolną z Poznania zarówno w czasie wakacji, jak również po ich powrocie do szkoły. Uruchomienie zajęć w okresie letnim umożliwiło skorzystanie z nich młodzieży szkolnej pozostającej w mieście. Zajęcia prowadzone w mniejszych grupach umożliwiają poznanie owadów i innych zwierząt a także drzew i roślin zielnych oraz organizmów, które zamieszkują ekosystemy wodne. Nie pomija się również zapoznawania dzieci i młodzieży z anatomią człowieka – w tym morfologią, budową i przystosowań widocznych gołym okiem (dzięki posiadanym pomocom dydaktycznym), ale również w powiększeniu mikroskopowym. Dzieci i młodzież mogą poszerzać czynnie swą wiedzę przyrodniczą oraz zapoznawać się z metodami aktywnego, samodzielnego rozwijania swych zainteresowań przyrodniczych. Zajęcia o charakterze czysto poznawczym, łatwo dostępnych dla dzieci, prowadzone są w różnych miejscach Poznania, takich jak: Ogród Botaniczny, Ogród Zoologiczny, tereny Cytadeli, Rusalki i Strzeszynka a także stawów na Morasku. Uczestnicy zajęć terenowych przedsięwzięcia pod nazwą „Poznajemy obszary chronione NATURA 2000 Poznania i okolic” mogą poznać dużą różnorodność przyrody (gatunki roślin i zwierząt, zbiorowisk i siedlisk przyrodniczych, a także pomników drzew i nieożywionych form przyrody) terenów Doliny Cybiny. Udział w zajęciach to nie tylko poznanie nowych roślin i zwierząt, ale również uwrażliwienie uczniów na piękno krajobrazu oraz dużą różnorodność przyrody tego rejonu, wymagającej aktywnych form ochrony. Podczas zajęć uczestnicy mają okazję zrobić ciekawe zdjęcia przyrodnicze, które będą mogli złożyć na konkurs fotograficzny, zaplanowany przez FBE na rok 2013.

Poprzez interaktywne uczestnictwo, czyli bezpośredni udział we wszystkich działaniach związanych z tematyką zajęć edukacyjnych, dzieci czynnie poszerzają swoją wiedzę przyrodniczą, a także uczą się najrozmaitszych metod umożliwiających jej poznanie. Uwrażliwiani są także na zależności jakie zachodzą pomiędzy przyrodą a człowiekiem i rolę każdego z nas w ochronie i kształtowaniu dziedzictwa przyrodniczego.

Halina Szyper
Ryszard Goldyn

WYMOGI PRAWNE

TURYSTYKA W OBSZARACH WIEJSKICH

Turyści decydujący się na wypoczynek na wsi poszukują obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, umożliwiających prowadzenie obserwacji przyrodniczych, ciszy i spokoju, rodzinnej atmosfery, możliwości udziału w pracach w gospodarstwie oraz poznania smaku tradycyjnych potraw.

Agroturystyka obejmuje świadczenie usług turystycznych w czynnych gospodarstwach rolnych. Turystyka wiejska odnosi się natomiast do świadczenia usług turystycznych przez gospodarstwa domowe na obszarach wiejskich nieprowadzące działalności rolniczej.

PRAWNE ROZWIĄZANIA W ZAKRESIE PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI AGROTURYSTYCZNEJ

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 2 lipca 2004 roku (Dz. U. z 2004 r. nr 173, poz. 1807) podtrzymuje dotychczasową politykę ułatwiania rolnikom prowadzenia działalności agroturystycznej. Z art. 3 tej ustawy – „Przepisów ustawy nie stosuje się do działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa, rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi i miejsc na ustawienie namiotów, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów” – wynika, że **osoby zamierzające prowadzić działalność w takim zakresie nie mają obowiązku zgłoszenia do ewidencji gospodarczej. Przepis ten dotyczy tylko i wyłącznie:**

- rolników – tzn. osób fizycznych prowadzących na własny rachunek działalność rolniczą;
- wynajmowania pokoi, ale nie domków kempingowych i przyczep turystycznych;
- wynajmowania miejsc na ustawienie namiotów, również bez przyczep mieszkalnych, jeżeli grunty pod polem namiotowym są nadal wykorzystywane rolniczo (pastwiska, sady), wówczas nie ma obowiązku opłacania podatku od nieruchomości, w przeciwnym wypadku jest to działalność gospodarcza i należy uiścić podatek;
- sprzedaży posiłków domowych: bez możliwości prowadzenia ogólnodostępnych usług gastronomicznych;
- świadczenia innych usług związanych z pobytem turystów; usługi te powinny być świadczone w gospodarstwie rolnym i związane z pobytem turystów w tym gospodarstwie.

Podjęcie usług turystycznych bez zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej nie może więc przekroczyć wyżej przedstawionego zakresu, w przeciwnym razie konieczne będzie dopełnienie formalności wynikających z ustawy o usługach turystycznych (zgłoszenie działalności, uzyskanie kwalifikacji itp.)

Ustawa o usługach turystycznych z 29 sierpnia 1997 roku określa standardy wyposażenia i zakresu świadczonych usług w obiektach hotelarskich i innych obiektach. Zgodnie z art. 1a tej ustawy od 1 maja 2004 roku przepisy dotyczące świadczenia usług hotelarskich dotyczą także rolników wynajmujących pokoje i miejsce na ustawienie namiotów w gospodarstwie rolnym. **Kwatery agroturystyczne należą do tzw. innych obiektów hotelarskich i podlegają obowiązkowi wpisania obiektu do ewidencji w gminie.** Należy

wiedzieć, że wpisanie do ewidencji obiektu agroturystycznego nie wywołuje innych obowiązków podatkowych. Rolnik dokonuje zgłoszenia na urzędowym formularzu. Zgłoszenie jest obowiązkiem, którego dokonanie rolnik powinien udowodnić. W tym celu wystarczy potwierdzenie nadania pisma zgłaszającego lub potwierdzenie jego złożenia dokonane na kopii tego pisma przez pracownika urzędu. Gmina nie może odmówić przyjęcia zgłoszenia obiektu do ewidencji ani wykreślić obiektu z ewidencji z powodu niespełnienia wymagań co do wyposażenia. Natomiast organ gminy może dokonać kontroli każdego obiektu na swoim terenie. Jeżeli w wyniku kontroli zostanie stwierdzone, że obiekt inny niż hotelarski nie spełnia wymagań co do wyposażenia albo wymagań budowlanych, przeciwpożarowych czy sanitarnych, może zostać wydana decyzja nakazująca wstrzymanie świadczenia usług w obiekcie do czasu usunięcia niedociągnięć.

Ustawa o podatku dochodowym dla osób fizycznych z 26 lipca 1991 roku daje możliwość rolnikom prowadzącym działalność agroturystyczną całkowitego zwolnienia z podatku dochodowego od osób fizycznych. W art. 21 pkt 43 ww. ustawy przewiduje się zwolnienie z opodatkowania dochodów z tytułu wynajmowania pokoi gościnnych, jeśli spełnione są równocześnie następujące warunki:

- wynajmowane pokoje znajdują się w budynkach mieszkalnych (nie w domkach turystycznych, pomieszczeniach gospodarczych adaptowanych na cele usługowe ani nie w miejscach na ustawienie namiotów), budynki mieszkalne należą do gospodarstwa rolnego w rozumieniu ustawy o podatku rolnym;
- budynki mieszkalne, w których są wynajmowane pokoje, muszą być położone na terenach wiejskich (poza granicami administracyjnymi miast);
- pokoje wynajmowane są osobom przebywającym na wypoczynku (zwolnienie nie dotyczy wynajmowania pokoi na stałe, podnajmowania mieszkań);
- liczba wynajmowanych pokoi nie może być większa niż 5: do tej liczby wlicza się jedynie pokoje przeznaczone do wyłącznej dyspozycji gości, bez jadalni, werandy i tym podobnych pomieszczeń ogólnodostępnych.

Zwolnienie obejmuje także dochody uzyskane z tytułu żywienia gości mieszkających w wynajmowanych pokojach. Zwolnienie przysługuje każdemu, kto spełnia te warunki, nawet, jeżeli osiąga dodatkowe dochody z innego tytułu, na przykład prowadzenia działalności handlowej. Omówione dochody z agroturystyki nie łączą się dla celów podatkowych z dochodami pochodzącymi z innych typów działalności.

Ustawa o podatku od towarów i usług z 11 marca 2004 roku określa między innymi zasady opłacania podatku VAT. Odnosi się także do rolników świadczących usługi z zakresu agroturystyki. Osoby, które z tytułu sprzedaży towarów i odpłatnego świadczenia usług nie przekraczają 10 tys. euro rocznego przychodu, są zwolnione z tego podatku pod warunkiem złożenia w urzędzie skarbowym pisemnego oświadczenia, że nie zamierzają być płatnikiem VAT. Rolnicy korzystający z tego zwolnienia mają obowiązek prowadzenia ewidencji sprzedaży bieżącej.

WYMAGANIA DOTYCZĄCE WARUNKÓW NA KWATERACH AGROTURYSTYCZNYCH

Zgodnie z ustawą z 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych (Dz. U. z 2004 r. nr 223, poz. 2268) obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie, podzielono na: obiekty hotelarskie (hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska i pola biwakowe) oraz inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie. Za inne obiekty uważa się wynajmowane przez rolników pokoje i miejsca na ustawienie namiotów, jeśli obiekty te spełniają minimalne wymagania co do wyposażenia. Ze względu na to, że nie ma odrębnych prze-

pisów dotyczących wymagań, jakie muszą spełniać kwatery agroturystyczne, stosuje się więc wobec nich minimalne wymagania, o których mowa w ustawie w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (Dz. U. z 2006 r. nr 22, poz. 169).

WYMAGANIA HIGIENICZNO-SANITARNE

Dotychczas nie ukazały się dla rolników wynajmujących pokoje konkretne przepisy sanitarne. W związku z tym stosuje się wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Gospodarki z 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hote-

Minimalne wymagania dotyczące gospodarstw agroturystycznych („innych obiektów świadczących usługi hotelarskie”)

Lp.	WYMAGANIA
I Dla wynajmowania miejsc na ustawienie namiotów i przyczep samochodowych	
1.	Teren obozowiska wyrównany, suchy, ukształtowany w sposób zapewniający odprowadzenie wód opadowych i uprzątnięty z przedmiotów mogących zagrażać bezpieczeństwu.
2.	Punkt poboru wody do picia i potrzeb gospodarczych. Dopuszcza się miejsca biwakowania przy szlakach wodnych, bez punktu poboru wody do picia.
3.	Miejsce wylewania nieczystości płynnych, odpowiednio zabezpieczone i oznakowane.
4.	Pojemnik na śmieci i odpady stałe, regularnie opróżniany.
5.	Ustęp utrzymywany w czystości.
II Dla wynajmowania miejsc w namiotach, przyczepach mieszkalnych, domkach turystycznych i obiektach prowizorycznych	
6.	Stanowiska dla namiotów i przyczep mieszkalnych oraz dojścia do stanowisk utwardzone.
7.	Oświetlenie dojść do stanowisk i obiektów higieniczno-sanitarnych.
8.	Półka lub stelaż na rzeczy osobiste.
9.	Oddzielne łóżka lub łóżka połowe dla każdego korzystającego z namiotu, w odległości nie mniejszej niż 30 cm pomiędzy łóżkami.
III Dla wynajmowania miejsc i świadczenia usług w budynkach stałych	
10.	Ogrzewanie w całym obiekcie w miesiącach X-IV, temp. minimum 18°C.
11.	Instalacja sanitarna: zimna woda przez całą dobę i dostęp do ciepłej wody minimum 2 godziny rano i dwie godziny wieczorem o ustalonych porach.
12.	Maksymalna liczba osób przypadających na jeden węzeł higieniczno-sanitarny – 15.

WYMAGANIA DOTYCZĄCE WARUNKÓW NA KWATERACH AGROTURYSTYCZNYCH

13.	Wyposażenie podstawowe węzła higieniczno-sanitarnego: natrysk lub wanna, umywalka z białem lub półką i wieszakiem na ręcznik, wc, lustro z górnym lub bocznym oświetleniem, uniwersalne gniazdo elektryczne z osłoną, pojemnik na śmieci, dozownik do płynnego mydła i ręczniki papierowe.
IV Dla wynajmowania miejsc noclegowych w pomieszczeniach wspólnych (salach)	
14.	Powierzchnia sal nie mniejsza niż 2,5m ² na jedną osobę (przy łóżkach piętrowych 1,5 m ²).
15.	Wyposażenie sal sypialnych: łóżka jednoosobowe o wymiarach min. 80×190 cm, oddzielne zamykane szafki dla każdej osoby, stół, krzesła lub taborety (1 na osobę) lub ławy, wieszaki na odzież, lustro, oświetlenie ogólne.
16.	Maksymalna liczba osób przypadających na jeden węzeł higieniczno-sanitarny – 15. Wyposażenie podstawowe węzła higieniczno-sanitarnego: natrysk lub wanna, umywalka z białem lub półką i wieszakiem na ręcznik, wc, lustro z górnym lub bocznym oświetleniem, uniwersalne gniazdo elektryczne z osłoną, pojemnik na śmieci, dozownik do płynnego mydła i ręczniki papierowe.
V Dla wynajmowania samodzielnych pokoi	
17.	Powierzchnia mieszkalna w m ² : pokój 1- i 2-osobowy – 6m ² , pokój większy niż 2-osobowy – dodatkowo 2m ² na każdą następną osobę.
18.	Zestaw wyposażenia meblowego: łóżka jednoosobowe o wymiarach min. 80×190 cm lub łóżka dwuosobowe o wymiarach min. 120×190 cm, nocny stolik lub półka przy łóżku, stół lub stolik, krzesło lub taboret, wieszak na odzież oraz półka lub stelaż na rzeczy osobiste.
19.	Pościel dla 1 osoby: kołdra lub 2 koce. Poduszka, poszwa, poszewka na poduszkę, prześcieradło.
20.	Oświetlenie – minimum jeden punkt świetlny o mocy 60 W.
21.	Zasłony okienne zaciemniające.
22.	Dostęp do węzła higieniczno-sanitarnego jak w l.p. 12 i 13.
23.	Kosz na śmieci niepalny lub trudno palny.

larskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (Dz. U. z 2004 r. nr 188, poz. 1945).

Obecnie obowiązujące przepisy nie wymagają szczególnych badań lekarskich od rolników wynajmujących pokoje. Natomiast żywienie gości w gospodarstwach agroturystycznych wg nowych przepisów – ustawy z 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia art. 3, pkt 55 (Dz. U. nr 171, poz. 1225) uznawane jest za pewną formę żywienia zbiorowego i winno być prowadzone zgodnie ze znowelizowaną ustawą. Prowadzący usługi agroturystyczne w gospodarstwach powinni posiadać aktualne książeczki zdrowia oraz pobierać próbki żywnościowe i właściwie je przechowywać, ponieważ w przypadku zatrucia można stwierdzić jego źródło. Pełną odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego żywności ponosi realizator żywienia zbiorowego. On też odpowiada za wszelkie szkody i uszczerbki na zdrowiu konsumenta spowodowane niewłaściwą jakością zdrowotną żywności. Dotychczas przy wydawaniu do 20 posiłków w gospodarstwie agroturystycznym kontrola sanitarna nie stawiała szczegółowych wymagań wykraczających poza zwykły poziom czystości. Obecnie obowiązujących przepisów nie stosuje się jedynie we własnym gospodarstwie domowym do środków spożywczych służących do zaspokajania potrzeb tego gospodarstwa domowego.

KATEGORYZACJA

Kategoryzacja wiejskiej bazy noclegowej jest systemem dobrowolnym. Kategoryzacją objęte są obiekty znajdujące się na terenach wiejskich, które nie podlegają ustawowemu obowiązkowi standaryzacji. Ustawa o usługach turystycznych nakłada obowiązek kategoryzacji na hotele, motele, pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska, kempingi i pola namiotowe, podczas gdy większość obiektów na wsi zaliczana jest, w myśl ustawy, do tzw. innych obiektów, które takiemu obowiązkowi nie podlegają. Kategoryzacja prowadzona jest przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” i polega na nadaniu poszczególnym obiektom określonej kategorii, świadczącej o jakości wyposażenia i oferowanych usług, które znajdują swoje odzwierciedlenie w liczbie przyznanych słoneczek – im wyższa kategoria, tym więcej słoneczek. Maksymalnie można uzyskać III kategorię (3 słoneczka). Kategoria Standard (są to minimalne wymagania – jak wyżej w tabeli) otrzymuje znak podstawowy bez słoneczka. System przewiduje kategoryzację 4 typów wiejskiej bazy noclegowej: pokój gościnny, samodzielna jednostka mieszkalna, pokój grupowy, przyzgodowe pole namiotowe. Kategoryzacja ważna jest 4 lata kalendarzowe, w tym czasie gospodarstwo może posługiwać się tablicą z logo Federacji oraz używać go w materiałach promocyjnych. Po tym okresie, trzeba ponownie poddać obiekt kategoryzacji. Procedury przyznawania kategorii określa szczegółowo Regulamin Kategoryzacji Wiejskiej Bazy Noclegowej.

Barbara Perkowska

TRADYCYJNE OGRÓDKI WIEJSKIE

*„Szukałem tego w Paryżu, szukałem w Berlinie i Rzymie
a to za oknem było i miało polskie imię.
Myślałem, że to potęga świat nowy, nowe dzieje
A to ogródek wiejski, co się kwiatami śmieje.
A to groszek pachnący, georginie i malwy
Wymalowane słońcem w proste włóściańskie barwy.”
Julian Tuwim „Cel”*

Ogrody pełne różnobarwnych kwiatów, zapachów, brzęczenia pszczoł i śpiewu ptaków zawsze otaczały nasze wiejskie domy. Były miejscem wypoczynku, spotkań, dawały schronienie ptakom, owadom, gadom i płazom. Stanowiły i do dziś stanowią wizytówkę domu i jego gospodarzy. Tradycyjne wiejskie ogródki przydomowe znikają z krajobrazu polskiej wsi, a wraz z nimi ginie różnorodność kulturowa i przyrodnicza.

Ogródek i zagroda wiejska przed laty

W każdej dawnej zagrodzie musiało rosnąć choćby jedno stare drzewo, lipa lub dąb, które chroniło domostwo przed nieszczęściami. Pod drzewem od strony drogi znajdowała się kapliczka ozdobiona kwiatami i ogrodzona płotkiem z bramką. Ogródek usytuowany był zazwyczaj od strony drogi przy ścianie szczytowej. We wnętrzu ogródka na równo podzielonych grządkach rosły kwiaty i warzywa, a w rogu kwitł bez lub jaśmin. Z tyłu rosło kilka drzew owocowych.

Tradycyjne wiejskie ogródki miały pewne cechy niezmiennie, tzn. na niewielkiej przestrzeni rosło mnóstwo roślin o ozdobnych kwiatkach. Ogródki były wizytówką gospodarzy i zauważano już je z drogi. Podstawą dobrego ogródka była obfitość barw i kształtów. Ogródki ogrodzone były sztachetowym lub też rzadziej wyplatany z wierzbowych gałęzi płotem. Przy ogrodzeniach sadzono zazwyczaj kwiaty wysokie, ponieważ miały lepszy dostęp do światła i bardziej były widoczne z drogi. Miało to również znaczenie obyczajowe. Kwiaty były bowiem swoistą reklamą pańien na wydaniu. Kompozycje roślinne miały bardzo proste formy. Rośliny sadzone były w kępach, rzędach i klombach, o bardzo śmiałych zestawieniach kolorystycznych. Ogródki różniły się wielkością, najbardziej okazałe należały bowiem do zamożniejszych gospodarzy. W ogródkach rosły przede wszystkim rośliny jednoroczne, a także byliny zwane często roślinami zimowymi, poza tym krzewy i drzewa. Rośliny wiejskich ogródków pochodziły najczęściej z najbliższego dworu, a po wsi rozpowszechniały się przekazywane z rąk do rąk. Czasem były też pozyskiwane z naturalnego środowiska, jak np. barwinek, mak polny, chaber. Kwiaty i krzewy

w tradycyjnym ogródku. Niektóre kwiaty stały się w Polsce ulubionymi i uprawia się je od przeszło dwustu lat. Do takich należy niewątpliwie malwa (*Althea rosea*) pochodząca z Bliskiego Wschodu, skąd przywędrowała do nas w XVI wieku. Kwiat ten kojarzy się zawsze z sielskim dzieciństwem. O malwach tak pisał w 1936 roku Leon Makowiecki: „(...) Pojedyncze spotkać można przy domkach wieśniaczych, w ogrodach zaś dworskich i miejskich tylko pełne odmiany hodowano, dziś moda się zmieniła, a malwy pojedyncze stopniowo powracają do lepszych ogrodów”.

Dawne książki ogrodnicze wymieniają najbardziej popularne gatunki roślin wiejskich ogródków kwiatowych. Są to: rudbekia naga (*Rudbeckia laciniata*), goździk brodaty (*Dianthus barbatus*), floks wiechowaty (*Phlox paniculata*) zwany płomykiem, krwawnik kichawiec (*Achillea ptarmica*), tojad mocny (*Aconitum napellus*), serduszką okazałą (*Dicentra spectabilis*), szparag lekarski (*Asparagus officinalis*), kosmos (*Cosmos bipinnatus*). Niektóre są popularne do dzisiaj, a niektóre zostały zapomniane, jak rezeda wonna (*Reseda odorata*), kiedyś bardzo popularna dzięki zapachowi. Znikła też ruta zwyczajna (*Ruta graveolens*), roślina ważna z powodu licznych zastosowań, zarówno w obrzędach ludowych (używana dawniej przez panny na weselne wianki), jak i w medycynie. Niektóre kwiaty, obok właściwych miały też potoczne nazwy, które przetrwały do dziś np.: aksamitki nazywane są „byczkami” albo „śmierdziuszkami”, szafirowy tojad mocny to „pantofelki Matki Boskiej”.

W ciągu roku w ogrodach kwitły kolejno narcyzy, szafirki, irysy, niezapominajki, konwalie, tulipany, bratki, fiołki, piwonie, goździki brodate, następnie maki, floksy, rudbekie, kosmosy, ostróżki, Iwie paszcze, aksamitki, cynie, dalie, gipsówka, lilie smolinosy, liliowce, lubiny, maciejka, malwy, miechunka rozdęta, mieczyki, orliki, ostróżki, słoneczniczki, słonecznik, złocenie, rozchodniki, astry, chryzantemy.

Na drogę wychodziły „panny bez płot” czyli nasturcje, chmiel ozdobny, groszek i powoje. Nie sposób wymienić wszystkich gatunków, było ich bowiem bardzo wiele. Grupy roślin o różnej wysokości sadzono tak, by nie przesłaniać okien domu. Używane w ogródkach rodzime, swojskie gatunki tworzyły malowniczy, barwny gąszcz. Nie przed każdym jednak domem na wsi był ogródek. Często było to związane z zamożnością mieszkańców. Nie było ogródków przy „chałupach biedniackich”, gdyż ich mieszkańcy ciężko pracując na polu swoim i cudzym, nie mieli czasu na pracę nieproduktywną, jaką była hodowla kwiatów, służących wyłącznie do

TRADYCYJNE OGRÓDKI WIEJSKIE

ozdoby. Należy zaznaczyć, iż wcześniej w ogródkach uprawiano przede wszystkim rośliny o charakterze użytkowym, tj. zioła, rośliny przyprawowe, zapachowe, drzewa i krzewy owocowe oraz rośliny o charakterze kultowym.

Nie zawsze były też ogródki przy domach kmiecyh, gdyż znowu ciężka praca nie pozwalała na marnowanie czasu i wysiłków na drobniactwi.

Skład roślin zmieniał się w różnych okresach. Prawie do końca XIX wieku w ogródkach były przede wszystkim rośliny o właściwościach leczniczych, czyli przydomowy ogródek był jednocześnie apteką. Najbardziej popularne zioła to: bylica boże drzewko, wrotycz, szaflwia lekarska, mięta, lubczyk i piołun. Często uprawiano też: bazylię, cząber, estragon, kminek, koper, lubczyk, lawendę, majeranek, melisę lekarską, pietruszkę, rozmaryn, rumianek, tymianek, a nawet pokrzywę.

Z krzewów, oprócz owocowych, najczęściej sadzono: jaśminowce, forsycje, śnieguliczki oraz róże. Ulubionym krzewem był liliowy bez. Nie ma obawy, aby z wiejskich obejść znikły kiedyś takie rośliny jak bez czy jaśminowiec.

Kwiaty obrzędowości

Jako element związany z obrzędowością ludową i religijną kwiaty występowały pięć razy w ciągu roku. Po raz pierwszy jako dodatek do palmy wielkanocnej. Bukszan oraz barwinek służyły do ozdabiania koszyczków ze święconym. W dniu Zielonych Świątek ściany „mailo się” gałązkami lipy, peonii. Za zakończenie oktawy Bożego Ciała wieszano się na ścianie domu święcone wcześniej wianki, w których można było znaleźć rozchodnik, macierzankę. Zbierało się też kwiaty do sypania podczas procesji oktawy Bożego Ciała. Ze świętem Matki Bożej Zielnej związany jest zwyczaj robienia i święcenia bukietów z kwiatów i ziół.

Cztery powody dla których należy zachować wiejskie ogrody

1. Względy praktyczne

Odmiany przystosowane do miejscowych warunków środowiska – mają często lepszą wartość użytkową (np. większą odporność na mróz, choroby), niż wiele nowych pochodzących z importu. Przydomowe ogrody spełniały również ważną rolę użytkową. Uprawiano w nich między innymi zioła i rośliny miododajne.

2. Względy ekonomiczne

Poprzez rozmnażanie i sprzedaż sadzonek można zapewnić sobie dodatkowy dochód. Zadbane ogrody, pełne pięknych tradycyjnych odmian przy gospodarstwach agroturystycznych przyciągną wielu turystów. Zagraniczni goście będą mogli zobaczyć coś typowego dla regionu, innego niż w odmiennej przyrodniczo i kulturowo Europie Zachodniej.

3. Tradycja i kultura

Skazanie na wyginięcie starych, lokalnych odmian irysów, lilii, dalii, malw i innych, które uprawiały nasze mamy i babcie, byłoby dużą stratą dla naszej polskiej kultury i dla piękna naszych wsi.

4. Moda

W dobie różnorodnych mód, przyjemność sprawia nam powrót do tradycji, do korzeni. Bardziej cenimy przyrodę, piękno polskiego krajobrazu. Również ogrody mogą mieć bardziej regionalny swojski charakter. Można to osiągnąć poprzez sadzenie gatunków właściwych dla rodzimej szaty roślinnej. Występują one na naszych ziemiach od wielu tysięcy lat i są najlepiej przystosowane do naszych warunków klimatycznych i glebowych.

Przy zakładaniu ogródków stosujemy następujące zasady:

- tworzymy proste kompozycje, symetryczne rabaty;
- wybieramy kwiaty szybko rozrastające się, tworzące dużo kwiatów, łatwe w uprawie;
- sadzmy według zasady drabinki: w pierwszej linii rośliny najniższe, w następnych coraz wyższe a na obrzeżach i narożnikach duże rośliny i krzewy;
- zaczniemy od posadzenia bylin, ponieważ tworzą barwne malowidła kwiatowe w ciągu całego lata, są nie-kłopotliwe w pielęgnowaniu i obficie kwitnące; wysiewamy także rośliny jednoroczne i pachnące;
- 3 zasadnicze kolory: żółty, czerwony, niebieski doskonale się wzajemnie uzupełniają;
- starajmy się otrzymać rośliny i nasiona od sąsiadów, nie należy pozyskiwać z lasów i łąk kwiatów chronionych.

Ogrody są częścią naszej tradycji, stanowią o naszej tożsamości, wyróżniają nas, wzbogacają krajobraz, różnorodność biologiczną, naszą kulturę. Czerpmy z tego bogactwa, zachowajmy je, pomnażajmy i przekazmy przyszłym pokoleniom!

Barbara Perkowska

TRADYCYJNY DRZEWOSTAN W WIELKOPOLSKICH SADACH, WALORY PRZYRODNICZE WSI, RÓŻNORODNOŚĆ FAUNY I FLORY

Obiekty i tereny chronione

Walory przyrodnicze wsi, różnorodność fauny, flory i siedlisk, ciekawostki przyrodnicze, gatunki, obiekty i tereny chronione oraz możliwości wykorzystania ich w promocji turystycznej wsi.

I. Walory przyrodnicze wsi i okolic

1. położenie geograficzne wsi (region, warunki naturalne, rzeźba terenu),
2. walory najbliższej okolicy (występujące gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe),
3. inne formy ochrony przyrody (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000),
4. różnorodność flory, fauny i siedlisk,
5. lokalne ciekawostki przyrodnicze (w pobliskim Nadleśnictwie, Dyrekcji Parku Krajobrazowego istniejące ekspozycje przyrodnicze z możliwością zorganizowania zajęć dydaktycznych, w terenie są możliwości poznania przyrody na ścieżkach dydaktycznych, pomniki przyrody przypominają niekiedy sławne postaci lub legendy).

II. Charakterystyka gospodarstwa rolnego

1. lokalizacja gospodarstwa (w obrębie wsi, poza wsią, przy drodze, w pewnym oddaleniu od drogi),
2. profil gospodarczo-produkcyjny gospodarstwa rolnego (rodzaje i rasy hodowanych zwierząt, rodzaje i odmiany uprawianych roślin, ogród warzywny, sad, poletko upraw ziołowych, rodzaje sprzętu mechanicznego).

III. Charakterystyka i zagospodarowanie zagrody wiejskiej

1. strefa gospodarcza (część gospodarstwa związana wyłącznie z obsługą produkcji rolnej: roślinnej i zwierzęcej),
2. strefa mieszkalno-rekreacyjna (część gospodarstwa przeznaczona dla gospodarzy i ich gości, ogród roślin ozdobnych, obiekty rekreacyjne, plac zabaw dziecięcych, miejsce wypoczynku z grillem, miejsce na ognisko).

IV. Baza zakwaterowania agroturystycznego

1. zasady kategoryzacji bazy (celem kategoryzacji jest podnoszenie jakości świadczonych usług oraz ujednolicenie oznakowania obiektów),
2. rodzaje bazy oraz jej pojemność (dom mieszkalny obejmuje np. parter zajmowany przez gospodarzy oraz poddasze przeznaczone dla gości, każda z tych części posiada łazienkę z WC, umywalką i natryskiem).

V. Atuty promocji turystycznej wsi

A. Tradycyjne uprawy rolnicze

1. stare odmiany cechuje:
 - plenność w trudnych warunkach klimatycznych,

- odporność na stres środowiska (mróz, susza),
- odporność na szkodniki i choroby,
- duża zawartość białka w nasionach,

2. pszenice: samopsza, płaskurka, orkisz, owies szorstki, proso, gryka,
3. przetwory na bazie orkiszu: makaron, płatki, ryż orkiszowy, kawa orkiszowa, ziarno, mąka, otręby, piwo orkiszowe,
4. zalety orkiszu: wzmacnia organizm, pomaga przy zmęczeniu, spadku wydolności, problemach z sercem i układem krążenia, przy utrudnionej przemianie związków wapnia, alergiach, zmniejszonej odporności na infekcje, chorobach wątroby i nerek,
5. dieta orkiszowa powoduje spadek cholesterolu we krwi,

B. Dawne rasy zwierząt hodowlanych

1. świnie – rasy złotnicka biała i złotnicka pstra, powstałe na bazie prymitywnych świń rodzimych z Wileńszczyzny i Nowogrodziny, mięso o wyjątkowych walorach smakowych,
2. owce – owca olkuska, wytworzona w latach 30-tych XX w., wyniku krzyżowania lokalnych prymitywnych matek trykami rasy pomorskiej, cechy: wysoka plenność, typ mleczny, dostarcza wełnę, skóry, mięso, mleko na serowie (wrzosówka),
3. bydło – krowa polska czerwona, przystosowana do trudnych warunków środowiskowych, niewielkie wymagania paszowe, bardzo dobre cechy jakościowe mleka: wysoka zawartość białka, tłuszczu, suchej masy, duża odporność, dobra zdrowotność, długowieczność, bardzo dobra płodność, łatwość wycieleń, wysoka żywotność cieląt, dobre wyniki odchowu; rasa czerwona białogrzbieta,
4. kaczki – dwie rasy pochodzenia rodzimego: Pekin polski P33, dawny ród hodowlany, posiada największą masę mięśni udowych i podudzi, przy najmniejszej zawartości skóry z tłuszczem podskórnym; minikaczka K2, powstała z dzikich kaczek oraz kaczek typu Pekin, wybitne umięśnienie części piersiowej przy niskiej masie ciała,
5. kury – zielononóżka kuropatwiana i żółtonóżka kuropatwiana (kura galicyjska): lekka budowa, szare upierzenie, jasnozielone skoki, duża wytrzymałość na niskie temperatury i choroby, znoszą do 200 jaj rocznie, żółtko zawiera 30% mniej cholesterolu,
6. konie – koń huculski, mały, krępy, o mocnych kopytach, rasa prymitywna, wykorzystywany jako zwierzę juczne oraz do pracy w zaprzęgu, niewybredne, odporne na zmęczenie, konik polski, jedyna rodzima rasa, pochodzi od dzikich koni, tarpanów, nieduże, mocne z ciemną pręgą wzdłuż grzbietu, inteligentne o łagodnym charakterze, nadają się do chowu bezstajennego,

TRADYCYJNY DRZEWOSTAN W WIELKOPOLSKICH SADACH WALORY PRZYRODNICZE WSI, RÓŻNORODNOŚĆ FAUNY I FLORY

C. Tradycyjne uprawy sadownicze

1. kolekcje starych odmian drzew owocowych w Przysieku (woj. kujawsko-pomorskie),
2. szkoła przy Ośrodku Dydaktyczno-Muzealnym w Chrystkowie (Dolina Dolnej Wisły – Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, woj. kujawsko-pomorskie),
3. kolekcje starych odmian jabłoni w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich (woj. łódzkie),
4. kolekcje starych odmian drzew owocowych Klubu Przyrodników przy Muzeum jak i w Owczarach (woj. lubuskie),
5. lokalna kolekcja starych odmian jabłoni w Chalinie (Sierakowski Park Krajobrazowy, woj. wielkopolskie)

D. Rozwój przetwórstwa, tworzenie produktu lokalnego, promowanie miejscowych tradycji

1. święto śliwki w Dolinie Dolnej Wisły – smażenie powideł śliwkowych (wpisane na listę Produktów Tradycyjnych),
2. wytwórnia makaronu w Pokrzydowie,
3. przetwórnia owoców i warzyw w Golubiu-Dobrzyniu, biosoki

E. Tradycyjne przydomowe, wiejskie ogródki kwiatowe, ziołowe i warzywniki, ogródek tradycyjny, a reklama „nowości”, wizytówka domu i jego gospodarzy

- a) tradycyjny ogródek wiejski stanowi nieodłączną część polskiej przyrody i dziedzictwa kulturowego,
- b) lokalne odmiany są przystosowane do miejscowych warunków środowiska, niż pochodzące z importu,
- c) powrót do źródeł, do starego i dawnego,
- d) względy ekonomiczne: stare odmiany dodatkowym źródłem dochodu, reklamą dla agroturystyki,

1. tradycyjny ogródek kwiatowy, wielka różnorodność kwiatów: aksamitki, amaranty, astry, cynie, dalie, dzwonki, firletki, floksy, gipsówka, goździki brodate, łubiny, maciejka, malwy, miechunka, orliki, ostróżki, parzydło, peonie, rudbekie, szafirki, tojady, złocenie,
2. ogródek ziołowy – zioła potrzebne w kuchni i przy różnych dolegliwościach: bazylia, biedrzeniec, anyż, bylica boże drzewko, cząber ogrodowy, estragon, hyzop lekarski, kminek, koper zwykły, lubczyk, majeranek, melisa lekarska, mięta, pietruszka, piołun, rozmaryn, ruta zwyczajna, szałwia, szczypiorek, tymianek, trybula ogrodowa, warchacha lekarska, żywokost lekarski, pokrzywy, lawenda,
4. krzewy ozdobne ogrodów tradycyjnych: jaśminowce, lilaki, kalina koralowa,
5. nasi sprzymierzeńcy: trzmielce, dzikie pszczoły, ropuchy i jeże.

Dr Ferdynand Szafranski

ZRÓWNOWAŻONE ROLNICTWO, NIESKAŻONA ŻYWNOŚĆ I SERWOWANIE JEJ W GOSPODARSTWACH AGROTURYSTYCZNYCH

A. Rolnictwo zrównoważone

I. Kierunki dla nowoczesnego rolnictwa

II. Rolnictwo zrównoważone – alternatywna koncepcja dla modelu intensywnego rozwoju rolnictwa, zakładająca realizowanie wszystkich działań w zakresie rolnictwa z uwzględnieniem dobra przyszłych pokoleń. Kojarzy cele produkcyjne z wymaganiami środowiskowymi.

III. Program rolnośrodowiskowy

Program rolnośrodowiskowy to jeden ze schematów pomocowych, zawartych w Programie Rozwoju Obszarów

Wiejskich 2007-2013 (zwanym dalej PROW 2007-2013), który polega na realizacji określonych działań w ramach 9 pakietów rolnośrodowiskowych. Działania te zmierzają do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz do zachowania różnorodności biologicznej na tych terenach. Głównym założeniem PROW 2007-2013 jest promowanie produkcji rolnej opartej na metodach zgodnych z wymogami ochrony środowiska i przyrody.

IV. Opis pakietów rolnośrodowiskowych

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

ZRÓWNOWAŻONE ROLNICTWO NIESKAŻONA ŻYWNOSĆ I SERWOWANIE JEJ GOSPODARSTWACH AGROTURYSTYCZNYCH

Realizacja zadań w ramach tego pakietu ma na celu ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko.

Główne wymogi przy realizacji tego pakietu: przestrzeganie odpowiedniego następstwa roślin i doboru roślin, ograniczenie nawożenia, opracowanie planu nawozowego, realizacja na obszarze całego gospodarstwa rolnego, płatności przysługują tylko do gruntów ornych. Pełna stawka naliczana jest tylko do powierzchni 100 ha

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Pakiet 9. Strefy buforowe

V. Wymogi obowiązujące we wszystkich pakietach

VI. Kryteria dostępu do programu rolno środowiskowego

B. Nieskażona żywność i możliwości jej serwowania w gospodarstwach agroturystycznych

I. Skażona żywność

II. Skażenie żywności a zdrowie człowieka

1) Zatrucia pokarmowe

2) Choroby alergiczne

3) Choroby nowotworowe

III. Żywność genetycznie modyfikowana (żywność transgeniczna).

Skrót GMO – genetycznie modyfikowane organizmy pochodzi, z języka angielskiego od słów Genetically Modified Organism

1) Geny przenosi się przekraczając granice między gatunkami np. geny zwierząt do rośliny. Metody przy tym stosowane są nieprecyzyjne! Nigdy w przyrodzie takie organizmy nie powstają w sposób naturalny np.:

a) geny zwierzęce ze zwierzęcymi, np.:

– Do genomu kozy wprowadzono gen pająka, uzyskując mleko kozy z białkiem w postaci bardzo mocnych nici, nadających się do produkcji kuloodpornych kamizelek

b) Geny zwierząt do rośliny np.

– Pomidor z genem ryby,

– Ziemniak z genem meduzy,

– Karp i ryż z genami człowieka,

– Sałata z genem szczura,

– Soja i kukurydza z genami bakterii!

c) Geny roślinne z roślinnymi, np.:

– Do genomu soi wprowadza się gen białka orzeszka ziemnego, w wyniku, czego otrzymuje się soję o smaku orzeszków

2) Modyfikacje genetyczne w rolnictwie

a) Cel modyfikacji roślin uprawnych:

– Zwiększenie odporności na herbicydy i szkodniki,

– Zwiększenie odporności na infekcje wirusowe, bakteryjne i grzybowe,

– Zwiększenie tolerancji na stres abiotyczny (głównie zmiany klimatyczne),

– Przedłużenie trwałości owoców,

– Poprawę składu kwasów tłuszczowych oraz aminokwasów białek, itd.

b) Najczęściej modyfikowane rośliny

– Kukurydza

– Soja

– Rzepak

– Buraki cukrowe

– Ziemniaki

– Pomidory

– Bawełna

– Melony

– Tytoń

c) Kraje produkujące najwięcej GMO to w kolejności:

– USA,

– Argentyna,

– Kanada,

– Brazylia,

– Chiny,

– RPA,

d) Rodzaje produktów spożywczych będących efektem modyfikacji genetycznej – dostępne dla konsumenta na rynku:

– Genetycznie zmodyfikowane rośliny (np. świeże pomidory, ziemniaki);

– Przetworzone rośliny zmodyfikowane genetycznie (np. koncentraty zup pomidorowych, frytki mrożone, produkty sojowe);

– Żywność produkowana z wykorzystaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów (np. chleb pieczony z zastosowaniem drożdży GM, piwo wytwarzane z zastosowaniem drożdży GM);

– Produkty żywnościowe będące pochodnymi roślin GM, lecz nie zawierające żadnych komponentów transgenicznych (np. olej rzepakowy otrzymywany z rzepaku GM; cukier z buraków GM).

ZRÓWNOWAŻONE ROLNICTWO NIESKAŻONA ŻYWNOŚĆ I SERWOWANIE JEJ GOSPODARSTWACH AGROTURYSTYCZNYCH

- 3) Modyfikacje genetyczne zwierząt
- 4) Unia Europejska, a GMO
- 5) GMO w Polsce
- 6) Strefy wolne od GMO
- 7) Żywność modyfikowana genetycznie a zdrowie człowieka

Potencjalne zagrożenia dla zdrowia człowieka wynikające ze spożywania żywności modyfikowanej genetycznie:

- Zaburzenia odporności.
- Choroby alergiczne
- Zmniejszenie płodności.
- Zaburzenia metabolizmu.
- Zaburzenia hematologiczne.
- Odporność na antybiotyki.
- Wzrost zachorowalności na nowotwory.
- 8) Podsumowanie GMO
 - Modyfikacje genetyczne nie przyczyniły się do zmniejszenia ilości stosowanych herbicydów
 - Dowody zebrane w ostatnich latach wykazują niezbić, że wysokość plonów bynajmniej nie wzrosła
 - Rolnicy, którzy kupują ziarno GM uzależniają się od chemicznych korporacji, ziarna są patentowane i trzeba je kupować co roku.
 - GMO zamiast przyczyniać się do rozwiązania problemu głodu, dodatkowo powodującego pogłębienie.
 - W rejonach turystycznych gdzie będzie się uprawiało rośliny GM nastąpi spadek cen gruntów oraz spadek dochodów instytucji turystycznych i zdrowotnych.
 - Stwierdzono, że dochodzi na dużą skalę do krzyżowania między roślinami GM a konwencjonalnymi.
 - Dobrze udowodniony jest fakt przemieszczania nowych, obcych genów (np. genów oporności na środki chwastobójcze) z roślin GM (rzepak, kukurydza) na uprawy pokrewnych tradycyjnych roślin (nie-GM) a także na pokrewne chwasty drogą przepylenia (groźba powstania „superchwastów”)
 - Fałszywa obietnica, że „Złoty ryż”, czyli produkt wyposażony w beta-karoten (prowitaminę A) według reklam przemysłu inżynierii genetycznej, pomoże uchronić tysiące dzieci od ślepoty i miliony głodujących od innych chorób wynikających z niedoborów witaminy A.
 - U szczurów karmionych kukurydzą zmodyfikowaną stwierdzono poważne anomalie zdrowotne podwyższenie liczby białych krwinek, wzrost poziomu cukru we krwi, zaburzenia pracy nerek.
 - Narodowe Centrum Rejestracji Raka w Malawi (Afryka) ostrzega, że spożywanie GMO może przyczynić się do rozwoju chorób rakowych. Od 2001 rząd Malawi przyjmuje darowizny w postaci GM-kukurydzy. Raport z 2004 mówi o gwałtownym wzroście zachorowań na raka. Eksperci łączą te dwa fakty.

Żywność ekologiczna

1) Żywność ekologiczna to żywność wyprodukowana metodami rolnictwa ekologicznego w gospodarstwach i zakładach przetwórstwa podlegających certyfikacji.

Podczas jej produkcji nie używa się:

- Chemicznych środków ochrony roślin,
- Antybiotyków, hormonów,
- Leków weterynaryjnych oraz
- Organizmów transgenicznych.
- Ograniczone jest także stosowanie w przetwórstwie substancji dodatkowych

2) Krajowa Lista Produktów Tradycyjnych

Krajowa Lista Produktów Tradycyjnych utworzona na mocy ustawy z 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych.

W wersji elektronicznej dostępna jest na stronie www.minrol.gov.pl.

Liczba produktów wpisanych na krajową Listę Produktów Tradycyjnych (ponad 800) i liczba wniosków zgłoszonych do Brukseli (około 40).

V. Dziedzictwo kulinarne

1) Surowce

Dziedzictwo kulinarne ma ścisły związek z zachowaniem różnorodności biologicznej w rolnictwie. Najwyżej cenione produkty to te, których surowce pochodzą z lokalnych odmian:

- roślin – dawnych odmian owoców (zwłaszcza jabłek i śliwek),
- starych odmian zbóż (orkiszu, płaskurki)
- oraz rodzimych ras zwierząt gospodarskich: owiec (świniarki, wrzosówki), trzody chlewnej (świni złotnickiej), drobiu (kury zielononóżki, gęsi pomorskiej), bydła (krowy polskiej czerwonej).

2) Tradycyjne receptury, związek z regionem, lokalna marka.

VI. Różne formy promowania nieskażonej żywności na wybranych przykładach:

1) Centrum Dziedzictwa Kulinarne i Turystyki Wiejskiej w Minikowie

2) Targi dla kulinarnych smakoszy „Smak na produkt”.

3) „Nielepicka Spizarnia”

4) Konkurs na najsmaczniejszy i najzdrowszy produkt spożywczy Mazowsza. „Zdrowy smak Mazowsza”

5) „Tradycyjne Jadło”

6) „BIO – Babalscy”

VII. Agroturystyka – wypoczynek z lokalnym wyżywieniem

TEZY DO SZKOLENIA W ZAKRESIE ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU POD KĄTEM ZACHOWANIA WIEJSKIEGO CHARAKTERU OBIEKTU

Krajobraz wiejski

- Krajobraz wiejski obejmuje zespół zabudowy wiejskiej oraz rozłóg pól
- Krajobraz otwarty jest to przestrzeń pól, łąk, pastwisk, lasów, dolin rzecznych oraz terenów osadniczych związanych z zabudową wiejską

Analiza krajobrazu wsi obejmuje ocenę:

- Wolorów przyrodniczych wsi
- Wolorów kulturowych wsi

Cel analizy krajobrazu wsi

Analiza – Wytoczne do rozwoju wsi – Rozwój wsi – Promocja wsi

Struktura przestrzeni wiejskiej

- Lokalizacja, powiązania przestrzenne z innymi obszarami,
- Układ przestrzenny wsi, czytelność
- Wnętrza krajobrazowe
- Detal architektoniczny, krajobrazowy

Place wiejskie

Funkcje placu wiejskiego:

- Reprezentacyjna
- Ozdobna
- Handlowo-usługowa
- Rekreacyjna
- Sportowa
- Społeczna

Zabudowa wiejska:

- Zabudowa zagrodowa
- Wielkoobszarowe gospodarstwa
- Usługowe
- Agroturystyczne
- Przemysłowe

Możliwości wykorzystania zagrody wiejskiej

- Gospodarstwo agroturystyczne
- Gastronomia
- Edukacyjne

Możliwości wykorzystania zabudowy folwarków

- Gospodarstwo agroturystyczne
- Stadnina koni – (Jaszkowo)
- Zakład doświadczalny (np. PAN Turew)

Dominanta jest to element krajobrazu wyróżniający się pewnymi cechami z otoczenia, dzięki którym stanowi punkt orientacyjny (identyfikujący) w przestrzeni.

Rozróżnia się trzy rodzaje dominant:

- dominanta wertykalna-wysokościowa;
- dominanta horyzontalna – płaszczyznowa;
- dominanta funkcjonalna – użytkowa (dominująca funkcja i sposób użytkowania).

Funkcje dominanty w krajobrazie

- Porządkowanie krajobrazu
- Czytelność
- Elementy charakterystyczne, budujące tożsamość wsi (możliwość wykorzystania do promocji wsi/regionu)

DOMINANTY PRZESTRZENNE

Dominanty wertykalne w tradycyjnej wsi:

1. Zabudowa

- Kościół z wieżą,
- Komin gorzelni, browarów oraz innych zakładów produkcyjnych w folwarkach.
- Wieże remiz strażackich,

2. Elementy przyrodnicze

Dominanty horyzontalne w tradycyjnej wsi

1. Dominanty kubaturowe

- Całe zespoły folwarczne,
- Dwory i pałace

2. Płaszczyzny poziome Duże stawy wiejskie

- Niezabudowane place wiejskie

Parki wiejskie

- Parki historyczne (barokowe, krajobrazowe)
- Parki współczesne

Parki historyczne

1. Parki Barokowe

- Regularne formy
- Roślinność w formie ciętych żywopłotów, alei, boskietów, parterów ogrodowych
- Woda w postaci regularnych parterów wodnych i fontanny

- Ścieżki wytoczane pod kontem prostym, podkreślające regularny kształt założenia

2. Parki Krajobrazowe

- Formy naturalne
- Roślinność w postaci pojedynczych soliterów, grup roślin lub gaj
- Woda w postaci naturalnych cieków wodnych, stawów
- Ścieżki z materiałów naturalnych o nieregularnych kształtach

Elementy sacrum w krajobrazie

- Kościoły
- Cmentarze
- Kapliczki przydrożne
- Krzyże przydrożne

Sacrum w krajobrazie

- Turystyka pielgrzymkowa
- Dominanta w krajobrazie
- Zieleń, jako element dopełniający elementy sakralne
- Wolor kulturowy kształtujący krajobraz

mgr inż. A. Jeleniewska

RIO+20 UNIA EUROPEJSKA MIERZY WYSOKO

„Jak wszyscy wiemy,
niejednoznaczne
i niesprecyzowane
deklaracje i umowy
nie przyniosą efektów.”

Janez Potočnik,
komisarz ds. środowiska

© Unia Europejska

Unia Europejska określiła wyraźnie swój plan na konferencję Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju Rio+20. Po dwudziestu latach od pierwszego szczytu Ziemi w 1992 r. naciska na przejście na gospodarkę ekologiczną, eliminującą ubóstwa i lepsze zarządzanie.

Unia Europejska określiła niedawno kluczowe zasady działania dla ogólnej koncepcji, którą zamierza realizować podczas konferencji Rio oraz w okresie poprzedzającym jej organizację. Zostały one jednomyślnie zaaprobowane przez przywódców wszystkich 27 państw i rządów podczas Rady Europejskiej w Brukseli na początku marca – ich ostatniego zaplanowanego spotkania przed Rio.

Po pierwsze ogólnym zamiarem UE w ramach konferencji jest nakłonienie świata do przejścia w kierunku gospodarki ekologicznej, która będzie promować ochronę środowiska, pomoże w eliminowaniu ubóstwa oraz będzie wspierać rozwój niskoemisyjny z efektywnym wykorzystaniem zasobów.

Unia pragnie zrealizować te aspiracje i oczekuje, że podczas Rio podjęte zostaną jasno określone cele operacyjne i konkretne działania, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, w oparciu o uzgodnione ramy czasowe.

Pod względem instytucjonalnym w ramach wsparcia UE dąży się do wzmocnienia globalnych ram zrównoważonego rozwoju, co ma na celu podniesienie Programu Środowiskowego Organizacji Narodów Zjednoczonych do statusu wyspecjalizowanej organizacji.

Wreszcie Unia zachęca strony uczestniczące w konferencji do przyspieszenia prac nad globalnymi celami przy jednoczesnym uwzględnieniu milenijnych celów rozwoju oraz procesu ich weryfikacji.

Podkreślając zaangażowanie UE po uzgodnieniu kluczowych zasad, José Manuel Barroso, przewodniczący Komisji Europejskiej, powiedział: „Europa jest pionierem we wdrażaniu agendy zrównoważonego rozwoju. Uważam, że powinna także mieć udział w ustalaniu zakresu debaty na Rio+20”.

Wkład komisarzy

Janez Potočnik, komisarz ds. środowiska, z pełnym przekonaniem wyraża determinację UE w dążeniu do osiągnięcia ambitnego rezultatu i podkreśla potrzebę prowadzenia spotkań przygotowawczych w celu skoncentrowania się na konkretach, a nie na abstrakcyjnych kwestiach.

„W najbliższych miesiącach czeka nas sporo pracy w celu stworzenia jasnego wspólnego planu działania. Jak wszyscy wiemy, niejednoznaczne i niesprecyzowane deklaracje i umowy nie przyniosą efektów” – powiedział niedawno komisarz. Ostrzegł, że jeżeli rządy nie zobowiążą się do podjęcia realnych działań na rzecz bardziej ekologicznej gospodarki, najbardziej ucierpią na tym najubożsi, ponieważ są bezpośrednio zależni od wody, ziemi, mórz, lasów i gleby.

Komisarz powiedział również, że dalsze prace w ramach Rio muszą być precyzyjniejsze i realizowane w pilniejszym trybie. Obecnie projekt „zero” dokumentu końcowego dla Rio został stworzony w formie połączenia różnych wkładów krajowych i stanowi podstawę szeroko zakrojonych negocjacji Rio.

Rio+20 Unia Europejska mierzy wysoko

„Nie wystarczy tylko zadeklarować, że koncentrujemy się na działaniach gospodarczych w dziedzinie wody, lasów lub oceanów. Musimy być bardziej konkretni i nastawieni na działanie, a także wprowadzić warunki gospodarcze i rynkowe, które mogą pomóc w realizacji i zmobilizować wystarczające zasoby w tym zakresie” – utrzymuje. W związku z tym komisarz Potochnik przyjął zaproszenie ministrów środowiska państw członkowskich z 9 marca, skierowane do Komisji, w celu przedstawienia propozycji jasno określonych celów operacyjnych i konkretnych działań.

Aby zatem wzmocnić dążenia do zrównoważonego rozwoju, Komisja proponuje cele dla Rio+20 w konkretnych dziedzinach, takich jak zrównoważona energia, efektywność gospodarki wodnej, powstrzymanie degradacji gleby i utraty ekosystemów, ochrona oceanów i redukcja odpadów. Powinny one być starannie zaprojektowane i przejrzyste, aby możliwe było ich uważne monitorowanie.

Po odegraniu kluczowej roli w sukcesie konferencji ONZ w sprawie zmian klimatu, która odbyła się w grudniu w Durbanie, komisarz ds. działań w dziedzinie klimatu Connie Hedegaard oczekuje znacznych postępów od bardziej rozbudowanego porządku obrad, z którym zmierzają uczestnicy Rio. „Nie możemy sobie pozwolić na to, aby Rio+20 nie przyniosło żadnych rezultatów” – mówi.

Wskazuje, że umowa o dostępie do zrównoważonej energii stanowiłaby ważny krok naprzód. „Wtedy będziemy mogli to rozszyfrować, określić cel, a następnie zdefiniować bardziej konkretne zamierzenia w zakresie zrównoważonego rozwoju. Istnieją sprawy, które są już gotowe i w przypadku których nie potrzebujemy dodatkowej wiedzy. Jest to tylko kwestia woli politycznej” – wyjaśnia.

Oddziaływanie zmian klimatu będzie wprowadzić w znacznym stopniu obecne w negocjacjach Rio, jednak UE jest przekonana,

że te dwa procesy powinny być kompatybilne, jakkolwiek rozdzielone. W szczególności zobowiązania dotyczące działań na rzecz klimatu, które zostały już podjęte, nie powinny stać się ponownie przedmiotem dyskusji, lecz powinny stanowić podstawę decyzji Rio+20.

Inni komisarze również skupiają się wokół ambitnego porządku obrad. Maria Damanaki, odpowiedzialna za rybołówstwo, uważa, że Rio+20 ma duże szanse na rozwiązanie kwestii nielegalnych połowów przez wkład na rzecz programu certyfikatów połowów oraz na pomoc w ochronie różnorodności biologicznej środowisk morskich. Andris Piebalgs, odpowiedzialny za politykę rozwoju, również wniesie znaczący wkład w negocjacje jako oficjalny współprowadzący wraz z komisarzem Potochnikiem.

Perspektywy

Dwadzieścia lat temu pierwsza konferencja Rio zaowocowała między innymi utworzeniem Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i Konwencji o różnorodności biologicznej. To dalekowzroczne dziedzictwo pozostaje z nami do dziś, a jak pokazały spotkania w Durbanie i Nagoi – wnoszą znaczący wkład w rozwiązywanie kwestii dotyczących zmian klimatu i różnorodności biologicznej. Uczestnicy z Unii, a także spoza UE naciskają na podjęcie równie ambitnych decyzji w zakresie ustalenia porządku obrad oraz uzgodnienie jasno określonych celów i harmonogramów działania, aby za 20 lat można było prześledzić realne usprawnienia w zakresie zrównoważonego rozwoju, wyeliminowania ubóstwa i lepszego zarządzania od czerwca 2012 r.

Więcej informacji

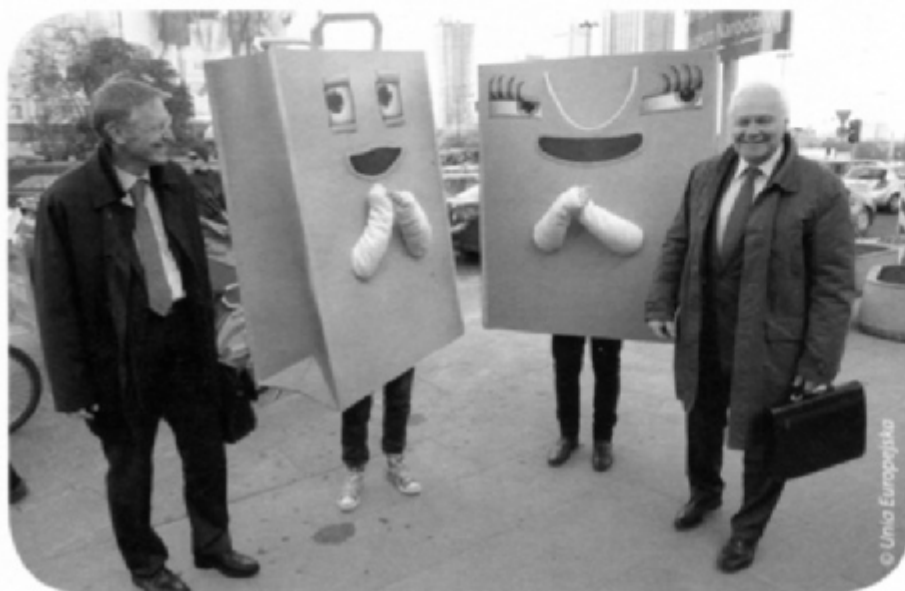
www.unccd2012.org

© Shutterstock

TWOJE WYBORY ZMIENIAJĄ ŚWIAT

Przekształcenie europejskiej gospodarki w gospodarkę zrównoważoną, efektywnie wykorzystującą zasoby wymaga gruntownych zmian we wszystkich sektorach przemysłu, metodach produkcyjnych i nawykach konsumpcyjnych. Aby zwiększyć świadomość obywateli na temat najważniejszych zagadnień w tej kwestii, Komisja uruchomiła dużą ogólnoeuropejską kampanię informacyjną.

Posługując się hasłem „Generation Awake. Twoje wybory zmieniają świat!”, Komisja zachęca obywateli, by otworzyli oczy na wpływ, jaki ich zachowanie ma na cenne zasoby, takie jak metale, drewno i woda, których dostępność tak często uważa się za oczywistość.

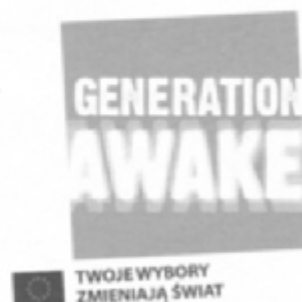
Kampania, zainaugurowana 17 października w Warszawie przez komisarza ds. środowiska Janeza Potočnika i polskiego ministra środowiska Andrzeja Kraszewskiego, wiąże się z niedawno opublikowanym przez Komisję komunikatem na temat efektywnego wykorzystania zasobów (patrz artykuł na str. 8).

Codziennie, kupując różne produkty, stajemy przed ważnymi wyborami. Głównym przesłaniem kampanii jest to, że musimy konsumować w inny sposób i świadomie dokonywać

wyboru, biorąc pod uwagę ograniczenia zasobów naszej planety. Kampania nie jest wymierzona przeciwko konsumpcji, ale zachęca ludzi do zastanowienia się nad skutkami ich decyzji dla środowiska.

Kampania jest prowadzona w lekkiej i zabawnej formie (znajdziemy w niej na przykład śpiewające torby na zakupy), ale jej przesłanie jest poważne – to, jakich wyborów dokonujemy, może zmienić świat. Potrzebę takiego podejścia potwierdzają badania, wskazujące na rosnącą świadomość znaczenia recyklingu zużytych produktów, ale mniejszą świadomość dotyczącą wyboru nowych wyrobów.

Kampania skierowana jest do dwóch głównych grup docelowych. Jedną to młode osoby dorosłe, które chętnie sięgają po dobra konsumenckie, ale są otwarte na nowe

TWOJE WYBORY ZMIENIAJĄ ŚWIAT

pomysły i idee. Druga to młode rodziny. Za sprawą swoich domowych potrzeb obydwie te grupy są ważnymi konsumentami, ale chcą postępować odpowiedzialnie, chroniąc świat i przyszłość swoich dzieci.

Animowane torebki

Posługując się obrazkami, które nawiązują do codziennego życia i zachowań ludzi, kampania określa trzy rodzaje zachowań dotyczących kupowania: codzienna konsumpcja, konsumpcja pod wpływem impulsu i nadmierna konsumpcja. Rutyniarz Rysiek, Impulsywna Iza i Pyszny Przemek zwracają uwagę kupujących i nakłaniają do zastanowienia się nad wpływem kupowanych artykułów na zasoby naturalne.

Witrynę internetową kampanii otwiera zabawny 45-sekundowy klip z torebkami w rolach głównych. Dostępna w 23 językach strona przedstawia dom z kuchnią, sypialnią i salonem. Klikając na różne przedmioty, odwiedzający przechodzą do związanych z nimi informacji z zakresu środowiska, podzielonych na główne dziedziny, takie jak bioróżnorodność, wydajne wykorzystanie energii czy nadmierna konsumpcja.

Aby maksymalnie zwiększyć zasięg kampanii, wykorzystano też serwisy społecznościowe, takie jak Facebook, YouTube czy EUTube. ©

Więcej informacji
<http://www.generationawake.eu/>

ZWIĘKSZANIE ZASIĘGU EUROPEJSKIEGO PRAWODAWSTWA W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA

O członkostwo w Unii Europejskiej może ubiegać się każde państwo, które kieruje się poszanowaniem określonych podstawowych wartości politycznych, ekonomicznych i społecznych. Jednak aby stać się pełnoprawnym członkiem Unii, takie państwo musi udowodnić, że będzie w stanie skutecznie wdrażać całe prawodawstwo europejskie od pierwszego dnia członkostwa. W ten sposób UE, powiększając swoje terytorium i liczbę mieszkańców, pomaga podnosić standardy ochrony środowiska na całym kontynencie.

Negocjacje poprzedzające przystąpienie do Unii Europejskiej są rygorystyczne, szczegółowe i długotrwałe. Zanim nastąpi ich oficjalne rozpoczęcie, kandydat musi spełnić określone warunki polityczne i gospodarcze – zwane kryteriami kopenhaskimi – uzgodnione przez unijnych przywódców na szczycie w stolicy Danii w 1993 r.

Tę wstępną ocenę kandydatów przeprowadza Komisja, która oprócz tego ocenia potencjalny wpływ członkostwa na najważniejsze obszary polityki. Jeżeli uzna, że kryteria kopenhaskie zostały spełnione, może zarekomendować otwarcie negocjacji państwom członkowskim, które mają w tej sprawie ostatnie słowo.

Negocjacje

Rozmowy przedakcesyjne obejmują łącznie 35 obszarów polityki, określanych jako rozdziały. Pierwszym etapem akcesji jest proces tzw. screeningu – Komisja przedstawia zbiór prawa wspólnotowego (*acquis communautaire*) urzędnikom państwa kandydatego.

Zwiększanie zasięgu europejskiego prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska

którzy określają, w jaki sposób zamierzają wdrożyć te przepisy. Pod względem objętości do największych należy prawodawstwo z zakresu ochrony środowiska (liczące około 200 osobnych punktów) i rolnictwa.

Procedura taka pozwala uzyskać dokładny obraz tego, w jakim stopniu dane państwo spełnia w danym momencie unijne standardy i wymogi. Określa ona zdolności administracyjne, niezbędne, by państwo mogło przyjąć na siebie dodatkowe obowiązki – co jest bardzo istotne w przypadku ochrony środowiska, która może dotyczyć wielu różnych agencji, departamentów oraz innych zainteresowanych stron. Procedura pomaga także oszacować koszt wdrażania przepisów wspólnotowych. W przypadku Turcji sam koszt przyjęcia prawodawstwa dotyczącego środowiska wynosi około 70 mld euro, a w przypadku Chorwacji – 10 mld euro.

Następnie Komisja przedstawia państwom członkowskim oficjalne sprawozdanie z procedury screeningu. Może w nim być rekomendowane rozpoczęcie negocjacji od określonego rozdziału lub definiowane określone kryteria konieczne do otwarcia negocjacji. Po uzyskaniu zielonego światła od państw członkowskich kraj kandydujący przedstawia plan działań określający jego sytuację wyjściową, opisujący szczegółowo sposób wdrażania wymaganego prawodawstwa i zawierający ewentualne wnioski o okresy przejściowe. Komisja wystosowuje swoją odpowiedź i może zaproponować pewne kryteria wymagane do zamknięcia negocjacji.

Po zamknięciu danego rozdziału negocjacyjnego rozpoczyna się proces monitorowania, trwający do momentu akcesji. Państwo kandydujące jest zobowiązane regularnie dostarczać UE informacji o postępach w dostosowywaniu prawodawstwa wewnętrznego i zdolności administracyjnych. Komisja śledzi także uważnie wszelkie inwestycje infrastrukturalne, jakie prowadzi przyszłe państwo członkowskie, pod kątem zgodności z ocenami wpływu na środowisko i unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony środowiska.

Proces dostosowywania prawodawstwa nie jest łatwy, a przepisy środowiskowe należą do najbardziej złożonych i trudnych. Dlatego Komisja pomaga kandydatom, dzieląc się z nimi swoją wiedzą techniczną. Dostępne są także specjalne przedakcesyjne środki unijne.

Chorwacja

Okresy przejściowe

Jeżeli kraj kandydujący uzna dany element prawodawstwa za szczególnie uciążliwy lub kosztowny, może poprosić o dodatkowy czas potrzebny na jego wdrożenie po wejściu do Unii. Te okresy przejściowe podlegają jednak określonym zasadom i muszą mieć ograniczony czas oraz zakres. Nie przyznaje się ich w przypadku prawodawstwa ramowego i działań służących ochronie przyrody.

Państwo kandydujące musi przedstawić szczegółowy i dobrze przygotowany od strony technicznej plan wdrażania przepisów, określający etapy przejściowe i termin realizacji. Przykładowo Chorwacja musiała w przypadku swojego okresu przejściowego dotyczącego emisji przemysłowych podać szczegółowy harmonogram realizacji wszystkich założeń ujętych w prawodawstwie. Taki harmonogram staje się zobowiązaniem prawnym zawartym w traktacie akcesyjnym i może być egzekwowany sądowo, jeżeli nie będzie przestrzegany.

Chorwacja zamknęła ogólne negocjacje z końcem czerwca 2011 r. i uzyskała okresy przejściowe w zakresie kilku kluczowych elementów prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska. Dotyczą one między innymi oczyszczania ścieków komunalnych (2023), składowisk odpadów (2018) i emisji przemysłowych (2017).

Jedną z korzyści płynących z okresów przejściowych jest to, że po staniu się pełnoprawnym członkiem UE byłe państwo kandydujące ma dostęp do większych kwot dotacji unijnych niż w okresie przedakcesyjnym, co pomaga w budowaniu odpowiednich zdolności administracyjnych oraz infrastruktury.

Indywidualne tempo negocjacji

Każdy z krajów kandydujących traktowany jest na odrębnych zasadach, zależnie od okoliczności, i realizuje proces akcesyjny we własnym tempie. Różne tempo negocjacji jest doskonale widoczne na przykładzie trzech krajów aktualnie starających się o przyjęcie do Wspólnoty – Chorwacji, Turcji i Islandii.

Chorwacki rozdział dotyczący środowiska został otwarty w lutym 2010 r. i zamknięty w grudniu tego samego roku. W przypadku Turcji otwarcie tego rozdziału miało miejsce również w lutym 2010 r., a w przypadku Islandii pięć miesięcy później. Negocjacje te nadal trwają. ©

Więcej informacji

<http://ec.europa.eu/enlargement>

TOROWANIE DROGI KU EFEKTYWNEMU WYKORZYSTANIU ZASOBÓW

„Plan działania na rzecz Europy efektywnie korzystającej z zasobów”, opublikowany przez Komisję tej jesieni, proponuje spójną strategię, dzięki której nasze bogactwa naturalne będą dostępne dla przyszłych pokoleń. Podkreśla się w nim, że obecnie stosowane praktyki nie są już zrównoważone. Plan podzielono na etapy pośrednie w różnych obszarach polityki, które pozwolą w ciągu 40 lat przekształcić europejską gospodarkę w taki sposób, aby zapewniała wysoki poziom życia i wyrządzała dużo mniejsze szkody środowisku.

Plan działań przedstawia skalę problemów, jakie nas czekają, jeżeli nie dokonamy poważnych zmian w gospodarce, polityce i własnym postępowaniu. Czas obfitych i niedrogich zasobów – będących głównym czynnikiem postępu gospodarczego w ostatnich dwustu latach – dobiegł końca.

Rosnąca liczba ludności i poziom życia powodują zwiększanie się popytu i cen oraz niedostatek zasobów naturalnych – takich jak metale, minerały i żywność – od których zależy nasza egzystencja. Każdego dnia na świecie przybywa 200 tys. ludzi. Z końcem przyszłej dekady do wysoko konsumujących

klas średnich w krajach rozwijających się mogą dołączyć nawet dwa miliardy ludzi.

Podaż i popyt w coraz większej mierze podążają w przeciwnych kierunkach. Podczas gdy zapotrzebowanie na żywność, pasze i włókna ma zwiększyć się do 2050 r. o 70%, to 60% najważniejszych światowych ekosystemów, które zaopatrują nas w te produkty, ulega degradacji. Jeżeli zużywanie zasobów pozostanie na obecnym poziomie, w 2050 r. ludzkość będzie potrzebowała równowartości dwóch planet, co przekreśla nadzieje na lepsze życie dla milionów ludzi.

Dane dotyczące skali potrzebnych zmian pochodzą od Światowej Rady Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. Szacuje ona, że do 2050 r. potrzebne będzie od czterech do dziesięciu razy bardziej efektywne korzystanie z zasobów i że przemiany rynkowe w tym zakresie powinny zostać wprowadzone już do 2020 r.

Janez Potočnik, komisarz UE ds. środowiska, który traktuje kwestię efektywnego wykorzystania zasobów priorytetowo, tłumaczy: „Rozwój ekologiczny to jedyna zrównoważona przyszłość Europy i świata. Przemysł i środowisko muszą żyć w zgodzie. Nasze długofalowe interesy są takie same”.

Efektywne gospodarowanie zasobami ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od zasobów naturalnych. Chodzi o to, by gospodarka wytwarzała większą wartość przy mniejszych nakładach, używając zasobów w sposób zrównoważony i minimalizując swój wpływ na środowisko.

TOROWANIE DROGI KU EFEKTYWNEMU WYKORZYSTANIU ZASOBÓW

Dłuższa perspektywa

Plan działań na rzecz efektywnego wykorzystania zasobów stanowi szczegółowe rozwinięcie przewodniej inicjatywy zawartej w strategii Europa 2020 na rzecz zrównoważonego rozwoju. Określa on najważniejsze zasoby, których efektywne wykorzystywanie jest priorytetem: woda, powietrze, gleba, środowisko morskie i usługi ekosystemowe. Wyznacza też średnio- i długookresowe etapy, które musimy zrealizować do 2020 r., aby osiągnąć cel długofalowy.

Wyróżniono trzy priorytetowe obszary działań: żywność, budownictwo i transport. Wspólnie odpowiadają one za 70–80% wszystkich negatywnych skutków dla środowiska.

Doskonałym przykładem wyzwani i szans, jakie przed nami stoją, są odpady. Obecnie w Europie wyrzuca się trzy miliardy ton śmieci, a liczba ta cały czas rośnie. Jednak europejski przemysł recyklingu jest wysoko zaawansowany i już teraz umożliwia odzyskiwanie 40% odpadów. Dzięki odpowiednim bodźcom, w tym wzmocnieniu rynków materiałów wtórnych, można by odzyskiwać znacznie więcej, jednocześnie produkując wyroby po konkurencyjnych cenach.

Plan działań wyszczególnia szereg ogólnych zagadnień, którymi UE i państwa członkowskie muszą się zająć, aby wydajnie gospodarować zasobami, i proponuje zestaw rynkowych instrumentów do wdrożenia przez władze krajowe.

Ceny, podatki i dotacje, które nie odzwierciedlają rzeczywistych kosztów społecznych wykorzystania zasobów i zachęcają do stosowania niezrównoważonych praktyk, muszą zostać przebudowane, tak aby stworzyć popyt i podaż na ekologiczne produkty. Odpowiednimi bodźcami mogą być tu takie inicjatywy, jak ekoprojekt, oznakowanie ekologiczne i ekologiczne zamówienia publiczne oraz przeniesienie obciążeń podatkowych z zatrudnienia na działania szkodliwe dla środowiska.

Należy zachęcać do tworzenia i stosowania zrównoważonych i innowacyjnych praktyk, nagradzając ekonomicznie inwestycje w wydajność i promując długofalowe myślenie.

Plan podkreśla też potrzebę dalszych badań nad zasobami naturalnymi i zależnościami od nich, większych publicznych

i prywatnych inwestycji w badania i rozwój i innowacje technologiczne oraz zwiększenia działań informacyjnych i szkoleniowych.

Nie tylko Europa

Niedostatek i wyczerpanie zasobów to problemy globalne. Brak wody, energii i surowców hamuje rozwój wielu krajów i może być zagrożeniem dla stabilizacji i pokoju. Przyjęty plan działań określa, co należy zrobić w Unii, ale UE ma świadomość swojego dużego wpływu na środowisko globalne i chce promować te same zagadnienia i argumenty na świecie (patrz artykuł na str. 6).

Zasadniczą rolę w przejściu na gospodarkę opartą na bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów odgrywają konsumenci. Dlatego Komisja prowadzi zakrojoną na szeroką skalę kampanię uświadamiającą dotyczącą tych zagadnień (patrz artykuł na str. 10). ©

Więcej informacji

http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/index_en.htm

LEPSZE WDRAŻANIE PRAWODAWSTWA W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Przyjęcie europejskiego prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska w Brukseli, Luksemburgu i Strasburgu to dopiero pierwszy krok. Niestety, dużo trudniejsze bywa czasem prawidłowe wdrożenie go we wszystkich 27 państwach członkowskich. Komisja zastanawia się, jak zniwelować lukę między ambicjami pierwotnego prawodawstwa a końcowymi wynikami jego wdrażania.

Brak prawidłowego wdrażania prawodawstwa w całej UE może wpływać ujemnie na realizację fundamentalnych celów w zakresie ochrony środowiska, od ochrony bioróżnorodności po efektywne gospodarowanie odpadami. Taka sytuacja może mieć szkodliwe skutki dla gospodarki i społeczeństwa, ale także dla ludzkiego zdrowia i środowiska naturalnego.

Główna odpowiedzialność za skuteczne wdrażanie prawodawstwa UE spoczywa na władzach lokalnych. Komisarz ds. środowiska Janez Potočnik uznaje unijne prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska za kwestię priorytetową i angażuje się w zachęcanie do przestrzegania przepisów i zapewnienie obywatelom dostępu do lepszych systemów informacji oraz lepszych kompetencji nadzorczych w państwach członkowskich.

Komisja zastępuje stosowane w przeszłości działania doraźne podejściem bardziej systemowym, w większym stopniu opartym na analizie ryzyka. Zorganizowana w czerwcu 2011 r. konferencja interesariuszy była próbą znalezienia sposobów umocnienia dwóch filarów nowej strategii – lepszej wiedzy i udoskonalonego zarządzania.

Dalsza perspektywa

Odpowiednie wdrażanie prawodawstwa wymaga znajomości odnośnych przepisów, podejmowania odpowiednich działań i rozwiązywania problemów, dlatego Komisja podkreśla znaczenie stworzenia solidnej i łatwo dostępnej bazy wiedzy, która będzie zrozumiała zarówno dla profesjonalistów, jak i dla społeczeństwa.

Technologie informacyjno-komunikacyjne dają nam możliwości, jakich kilka lat temu

© Unia Europejska

nie można było sobie nawet wyobrazić. Dzięki nim możliwe jest tworzenie spójnych krajowych i europejskich systemów, dających obywatelom przejrzysty obraz przedmiotowych kwestii prawnych.

Proces wdrażania jest prowadzony na wielu płaszczyznach kompetencji, a wszystkie strony tej struktury zarządzania muszą być skuteczne. Według Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich krajowa administracja powinna bardziej bezpośrednio reagować na obawy społeczne i skargi dotycząca ochrony środowiska. Aby tak się działo, potrzebne są odpowiednie systemy.

Komisja jest zdania, że silniejsze, bardziej rozbudowane przepisy w zakresie dostępu do sprawiedliwości powinny znacznie usprawnić egzekwowanie prawa i szybkość reakcji na szczeblu lokalnym. Wiele uwagi poświęca się też poprawie krajowych i unijnych systemów kontroli oraz wymianie najlepszych praktyk. Takie podejście powinno zapewnić

równe szanse w całej UE i pomóc usunąć trudności na płaszczyźnie transgranicznej.

Rozważa się także szersze wykorzystanie partnerstw, takich jak na przykład Europejska Sieć ds. Wdrażania i Egzekucji Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL) czy Europejskie Forum Sędziów w sprawach Ochrony Środowiska. Tę samą zasadę można zastosować w przypadku innych interesariuszy i władz państw członkowskich, stąd Komisja bada możliwość sięgnięcia po umowy o partnerstwie w tym obszarze.

Więcej informacji na temat tych działań i innych inicjatyw mających na celu poprawę wdrażania unijnego prawa i polityki w dziedzinie środowiska powinno pojawić się w 2012 r. @

Więcej informacji

Konferencja interesariuszy z 15 czerwca 2011 r. i Zielony Tydzień, http://ec.europa.eu/environment/legal/sc_15_06_2011.htm